

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINI XALQARO BAHOLASH DASTURLARIGA TAYYORLASH SHART-SHAROITLARI

Qilicheva Nigina

Navoiy viloyati Xatirchi tumanidagi 4-umumiy o‘rta ta‘lim maktabi
2-toifali boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Murodova Ug‘iloy

Navoiy viloyati Xatirchi tumanidagi 4-umumiy o‘rta ta‘lim maktabi
2-toifali boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada xalqaro baholash dasturlarining o‘tkazilishi, PIRLS-2021 xalqaro tadqiqoti tahlili, PIRLS hamda TIMSS xalqaro baholash dasturlariga boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tayyorlashning shart-sharoitlari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: xalqaro baholash dasturi, PIRLS, TIMSS, PISA, TALIS, xalqaro tadqiqot, matn, matematika, tabiiy fanlar, matematik soha, kognitiv soha.

ABSTRACT

This article describes the conduct of international assessment programs, the analysis of the PIRLS-2021 international study, the conditions for preparing primary school students for PIRLS and TIMSS international assessment programs.

Keywords: international assessment program, PIRLS, TIMSS, PISA, TALIS, international research, text, mathematics, natural sciences, mathematical domain, cognitive domain.

Mamlakatimiz ta‘lim tizimida olib borilayotgan muhim islohatlardan biri sifatida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda “Xalq

ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to’g’risida” gi 997-sonli qarorini keltirish mumkin. Bu qarorda xalqaro baholash dasturlari (PIRLS) - boshlang’ich 4-sinf o’quvchilarining matnni o’qish va tushunish darajasini baholash uchun, (TIMSS) - 4- va 8-sinf o’quvchilarining matematika va tabiiy yo’nalishdagi fanlardan o’zlashtirish darajasini baholash uchun, (PISA) -15 yoshli o’quvchilarning o’qish, matematika va tabiiy yo’nalishdagi fanlardan o’zlashtirish darajasini baholash uchun hamda (TALIS) – rahbar va pedagog kadrlarning umumiy o’rta ta’lim muassasalarida o’qitish va ta’lim olish muhitini hamda o’qituvchilarning ish sharoitlarini o’rganish bo’yicha aniq va zarur bo’lgan yo’nalishlar ko’rsatib berilgan.

PIRLS-2021 tadqiqotiga mamlakatimizdan 180 ta maktabdan 6000ga yaqin o’quvchilar va ularning ota-onalari, maktab direktorlari va sinf rahbarlari qatnashishdi. Tadqiqot doirasida 4-sinf o’quvchilarining matnni o’qish, tushunish, xulosalar chiqarish, matnlardagi g’oyalar va fikrlarni o’zaro bog’lash darajalarini aniqlashga qaratilgan topshiriqlarni bajarish bilan birgalikda o’quv jarayonidagi muhitni aniqlashga qaratilgan so’rovnomalarda qatnashish ham talab etiladi.

Shuningdek, ota-onalar ta’lim sifatiga ta’sir etuvchi omillar, o’quvchining uyidagi muhit va ta’lim muassasasi bilan munosabatlariga oid so’rovnomada qatnashdilar. Tadqiqotda qatnashuvchi maktablar va o’quvchilar Ta’lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasi bilan hamkorlikda tasodifiylik tamoyiliga asoslanib tanlab olingan. Ushbu tanlovda ta’lim tili, o’quvchilarning soniga ko’ra katta-kichiklik mezonlari ham inobatga olingan. Tadqiqotlar o’zbek, rus va qoraqalpoq tillarida o’tkazildi.

Bugungi kunda Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta’lim sifatini baholash bo’yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markaz tomonidan TIMSS-2023 xalqaro tadqiqotiga tayyorgarlik ishlari olib borilmoqda.

2023-yil TIMSS xalqaro tadqiqotining o’tkazilishiga ko’ra sakkizinchi davriyligi hisoblanadi va ushbu tadqiqotda O’zbekiston Respublikasining 4- va 8-sinf o’quvchilari ilk marotaba qatnashishadi. TIMSS-2023 xalqaro tadqiqoti yangicha

dizaynda o‘tkazilishi va unda - oson, o‘rta va qiyin bo‘lgan murakkablik darajasini o‘z ichiga olishi rejalashtirilgan. Bunda barcha davlatlarning natijalari inobatga olinadi, ammo yuqori natijaga erishgan mamlakatlar yuqori o‘rinlarni egallashi mumkin bo‘ladi.

TIMSS-2023 matematikani baholash tizimi ikki yo‘nalishda tashkil etiladi:

- fanga oid sohalarni baholashga mo‘ljallangan mazmun sohasi;
- fikrlash jarayonini baholashga mo‘ljallangan kognitiv soha.

To‘rtinchi sinflarda mazmun sohalarga bag‘ishlangan TIMSS matematik baholashning maqsadli foizlari:

Sonlar va amallar	50 %
Geometriya va o‘lchashlar	30 %
Ma’lumotlar bilan ishlash	20 %

To‘rtinchi sinflarda kognitiv sohalarga bag‘ishlangan TIMSS matematik baholashning maqsadli foizlari:

Bilish	40 %
Qo‘llash	40 %
Mulohaza yuritish	20 %

To‘rtinchi sinflarda TIMSS-2023 tabiiy fanlar yo‘nalishi bo‘yicha baholashning mazmun sohalariga oid maqsadli foizlar

Hayot haqidagi fan	45 %
Fizika	35 %
Yer haqidagi fan	20 %

PIRLS, TIMSS kabi xalqaro baholash dasturlariga boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini tayyorlashda xalqaro tadqiqotlarning o‘tkazilish natijalari bo‘yicha qo‘llanmalarni o‘rganish, PIRLS hamda TIMSS mashq daftarlarida berilgan topshiriqlarni tahlil qilish, bu borada yuqori o‘rinlarni egallagan davlatlar tajribasini o‘rganish samarali bo‘lishi shubhasiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 997-sonli qarori. 2018-yil 8-dekabr. <https://lex.uz>.
2. Abdixadirovna, U. D. (2022). Reviews on Preparation for the Pirls International Assessment Program. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 6, 696-700.
3. Ina V.S. Mullis va Michael O. Martin. TIMSS 2019 baholash qamrov doirasi. Toshkent-2021.
4. Ina V.S. Mullis va Michael O. Martin. PIRLS-2021 baholash qamrov doirasi. Toshkent-2021.